

B

Premiekonkurransen i nr. 15:

Almisse-
tavle



Røyken kirke 1723



BYGDEMAGASINET

NR 16

MAI

1990

ISSN 0802-3824

Røyken Historielags nye formann

Bjørn Brønner

I Røyken Historielags årsmøte 29. mars ble Bjørn Brønner, Bøveien 24, 1380 Heggedal valgt til lagets nye formann etter Harald Melvold som ønsket avløsning.

Bjørn er 50 år, opprinnelig fra Asker, men han har en årrekke vært bosatt i Røyken. Han kom tidlig med i historielaget hvor han noen år har vært varamann til styret og det siste året har han vært lagets nestformann.

Bjørn var en av de største ildsjelene i restaureringen av Kornmagasinet og han ivrer etter å komme igang for alvor på Hernestangen. Forøvrig er han et utpreget friluftsmann med sans for markvandring og lokalhistorie.

På side 3 gjengir vi hans "programerklæring".

LYKKE TIL BJØRN

De Sønne

Bygdemagasinet

Krystallveien 37, 3478 Nærnes

Organ for Røyken historielag

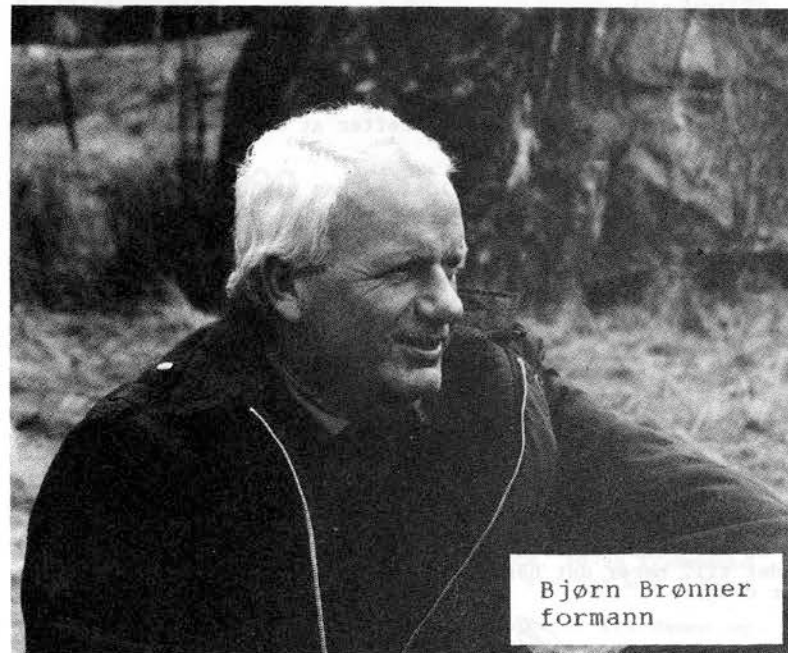
Redaktør: Ole Sønju, Krystallveien 37,
3478 Nærnes. Tlf. 851254

Innhold	side
Fra formannen	3
Ny trykkeseteknikk	4
Årsmøte 1990	5
Regnskap	8
Gammelt klenodium	11
Røyken, 12. mars 1908: vi sner inde	12
Røyken-gårder i historisk lys IV: Bårstrud	12
Tuntreet	14
Premiekonkurransen i nr. 15: Almisstetavle	15
Aros Amatørteater - Prinsesse Solgull	16
Landhuusholdningsselskabet i Buskeruds Amt	17
Kulturuka 1990	19
75 år 3. juni: Søndagsskolen i Slemmestad	20
I nær fortid: Mars 1965	21
Nærnes	22
Krigsårene 1940-45	26
Krigsår og rasjonering	26
Minner fra krigstida 1940-45	27
Nye medlemmer	28
Laftekurset	28
Lier Historielag 20 år	29
Antikk lysbildeapparat i Nærnes	29
Jeg skal drikke hver dråpe	30
Årbok 1989	30
Veikrangel ordfører-lensmann	31
Naturalarbeide	32
Skal det være et smukt Landsted?	33
Eller kanskje en Chefsgaard?	33
Kino på Spikkestad	33
Røykengranitt kan brukes til så mangt	33
Trollhegg -til medisinsk bruk-	34
Villingstad	35
Premiekonkurranse	35

* Bygdemagasinet nr. 16, opplag 450 *
* Redaksjonen avsluttet 28. april 1990 *

Fra formannen

Først må jeg takke medlemmene av Røyken Historielag for den tillit dere har vist, ved å velge undertegnede som ny formann.



Bjørn Brønner
formann

Mange fra styret, og andre med tillitsverv i laget, takket nei til gjenvalg, og til dem alle rettes en spesiell takk for stor innsats. I deres periode(r) har laget seilt i god medvind og et utall av aktiviteter har vært gjennomført til glede for mange. Valgkomiteen maktet å fylle opp de ledige plassene med nye krefter som allerede har brettet opp skjorteermene. Og dette i en tid hvor foreninger har store problemer med å få folk til å påta seg tillitsverv. Jeg ser derfor lyst på fremtiden for Historielaget og at vi sammen skal makte å løse en rekke utfordringer som ligger foran oss.

Av utfordringer nevnes i fleng:

- oppruste Hernestangen til et aktivitetssenter/ bygdetun
- utgi hefte: "Røyken under krigen" i løpet av året
- avvikle markvandring(er)
- avvikle utstilling for å markere minnet om siste verdenskrigs inntog i Norge
- få satt museet i 2. etg. i kornmagasinet i presentabel stand

- samle inn gjenstander som Historielaget allerede har fått til samlingene
- sette opp de gamle bryggerhusene fra Hajum og Gjellum
- etc.

Som det fremgår av listen er det nok av gjøremål, og det er å håpe at så mange som mulig av våre ca. 350 medlemmer vil yte et bidrag.

Tre hyggelige episoder har blitt meg til del siden jeg overtok formannsvervet. Episoder som bekrefter at det Historielaget står for - er liv laga.

Jeg ble bedt om å holde lysbildeforedrag på henholdsvis Sydskogen Barnehage og Røyken Ungdomsskole. Det er en glede å få anledning til å fortelle om gamle dager i Røyken for de aller yngste og for den oppvoksende slekt. Dette tror jeg bidrar sterkt til positive holdninger ovenfor kulturarven. I Historielaget synes vi også å merke at det har skjedd en merkbar positiv holdningsendring i bygda vår når det gjelder å ta vare på kulturarven. Dette er meget gledelig.

Den tredje hyggelige opplevelsen var en telefon fra Bjørn Gulbrandsen i Båttstø. Ved siden av at han ville gi en rekke gjenstander til laget, stilte han seg selv til disposisjon for restaureringsarbeider av utfordrende gjenstander. Han hadde som pensjonert tanntekniker alt sitt utstyr til disposisjon. Sânt gleder.

Mitt håp er at vi kan fortsette historielagsarbeidet i samme ånd og med samme entusiasme fra medlemmene som tidligere. Får vi det til, bærer det håp om at vi løser de utfordringene vi står ovenfor!

Bjørn Brønner
formann

Ny trykkteteknikk

Helt fra den første utgaven av Bygdemagasinet så dagens lys i mai 1985 har trykkingen vært basert på billig kopieringsteknikk. Stor velvilje og hjelpsomhet fra mange medlemmers side har redusert lagsutgiftene til et minimum. På den annen side har -som naturlig er- trykkkvaliteten variert. Dette har særlig gått ut over billedmaterialet, spesielt fotografier.

Mange av våre lesere har beklaget dette.

Egentlig hadde vi i utgangspunktet ikke satt høye kvalitetsmål for bladet. Hensikten var bare å ha et enkelt (og billig) kontaktorgan innen laget. Bladets innhold og omfang har imidlertid endret seg siden starten. "Bygdemagasinet er et

norsk skrift av verdi for ettertiden", slik flere av våre nasjonalbiblioteker uttrykker det. Vi vet også at mange samler på bladene og får de bundet inn i bokform når de har fått et passende antall.

NY TRYKKETEKNIKK

Fra og med denne utgaven går vi over til trykking av bladet i offset. Vårt lagsmedlem Gunnar Kristiansen har påtatt seg arbeidet i sitt trykkeri i Røyken. Det er vi glade for.

Redaksjonen

Årsmøte 1990

Referat fra Årsmøtet den 29. mars 1990.

Dagsorden:

1. Åpning.
2. Årsberetning.
3. Regnskap.
4. Kontingent.
5. Innkomne forslag.
6. Kåseri og lysbilder v/Johanna Andersson, magistergradstudent i Nordisk Akeologi og deltager i Hurumprosjektet:

"Nye arkeologiske funn i Røyken."

1. Åpning.

Harald Melvold, formann, ønsket de ca. 30-35 fremmøtte medlemmer velkommen til årsmøtet og startet med å lese dagsorden.

Dagsorden godkjent uten noen bemerkninger til denne og formannen valgt til møteleder.

2. Årsberetning.

Årsberetningen som på forhånd var sendt ut til lagets medlemmer ble lest av av Harald Melvold. Han redegjorde for lagets virksomhet i 1989/90. Årsberetningen godkjent uten bemerkninger.

3. Regnskap.

Revidert regnskap for Røyken Historielag, Kornmagasinet og Røyken Historielag-Balanse ble delt ut på årsmøtet. Kasserer Per Olav Leren gjennomgikk regnskapene ett for ett. Historielaget har en god økonomi og kasserer ble takket for et fint og oversiktlig regnskap. Regnskapet godkjent. Regnskapet vedlegges.

Ole Sønju berømmet Røyken kommune som var villig til å overdra til Historielaget, inntektene for salget av Røykenboka, kr. 34.200.-. Disse avsettes til et fond til en ny Røykenbok.

4. Kontingent.

Styrets forslag om ingen endring av kontingenten for 1990, på grunnlag av lagets gode økonomi, ble godtatt. Kontingenten forblir kr. 50.- pr. år.

5. Valg.

Ordet ble gitt til formann i valgkomiteen, Gunnar Kristiansen, som startet med å dele ut blomster til dem som på dette årsmøtet har frasagt seg sine verv. Det var:

Solveig Larsen, formann i Arrangementskomiteen.
Harald Melvold, formann i Historielaget.
Per Olav Leren, kasserer.
Frøydis Christoffersen, sekretær.
Evelyn Dagsleth, revisor - ikke tilstede.

Valgene ga følgende resultat:

Nytt styre:

Bjørn Brønner	-	formann	-	ny.
Knut Skjeggstad	-	nestformann	-	ny.
Cato L. Christoffersen	-	kasserer	-	ny.
Bjørn Eric Hansen	-	sekretær	-	ny.
Olaf Skryseth	-	styremedlem	-	ikke på valg.

Varamenn:

Sverre Hella	-	gjenvalgt.
Anne Marit Wiggen	-	ny.
Asbjørn Westermann	-	gjenvalgt.

Arrangementskomiteen:

Anne Grethe Graff	-	formann - ny.
Bernt Bærem Svendsen	-	gjenvalgt.
Gunnar Kristiansen	-	"
Inger Lise Åby	-	ny.
Bjørn Dambo.	-	"
Jorunn Dambo.	-	"
Bjørn Fossnes.	-	"
Gerd Fossnes.	-	"

Museumskomiteen:

Bjørn Eric Hansen	-	formann - gjenvalgt.
Frøydis Christoffersen	-	sekretær -
Anne Berit Hella	-	gjenvalgt.
Sverre Hella	-	"
Eva Vinje	-	"
Ivar Nerby	-	"
Jørn Jensen	-	ny.

Odd Sandlund ønsket ikke gjenvalg.

Redaktør av Bygdemagasinet:

Ole Sønju - gjenvalgt.

Komiteen for slekts-og gårdshistorie:

Gustav Kirkerud	-	formann - gjenvalgt.
Asbjørn Westermann	-	"
Bernt Bærem Svendsen	-	"

Valgkomiteen:

Bernt Bærem Svendsen	-	formann - ny.
Terje Martinsen	-	gjenvalgt.
Harald Melvold	-	ny.

Gunnar Kristiansen, mangeårig formann i valgkomiteen, ønsket ikke gjenvalg.

Nyvalgt formann Bjørn Brønner tok ordet. Som en programerklæring, i tillegg til de vanlige aktivitetene, vil han arbeide for et aktivitetssenter og bygdetun og museum for gårdsredskap på Hernestangen, og å sette opp et av våre gamle hus som vi har lagret. Han takket for tilliten.

Harald Melvold føyet til at en bedre formann enn Brønner kunne vi neppe fått. Han er en ildsjel som brenner for Historielaget.

6. Innkommne forslag.

Ingen skriv eller forslag innkommet. Ingen spørsmål fra møtedeltakerne.

Våre statutter sier bl.a. at årsmøtet skal trekke opp rammen for neste års aktiviteter og Harald Melvold orienterte om planene som foreligger.

Utstilling på Kornmagasinet - markere minnet om krigen 1940, i juni på årsdagen for åpningen av Kornmagasinet.

Utgivelse av årbok - "Krigen i Røyken."

Oldtidsmarsjen.

Merke kulturminner i terrenget.

Utgivelse av turhåndbok for Røyken og Hurum i samarbeide med Hurum Historielag.

Bygdesamlingen - arbeidet gjenopptas.

Ferdigstillelse av laftehuset.

Arbeidene på Hernestangen.

Ingen bemerkninger fra møtedeltagerne.

Den formelle delen av møtet avsluttet.

8. Servering.

Arrangementskomiteen serverte kaffe og rundstykker.

Så slapp Johanna Andersson til med kåseri og lysbilder. Og en lydhør og interessert forsamling fikk høre om og se det siste i luftfotografering som blir benyttet i til å oppspore forsvunnene bosetninger og gravplasser.

Her fikk vi se, fra vår egen bygd, på nyspirede jorder, nydelige sirkelrunde tegninger i jordsmonnet som fortalte om gravplasser og boplasser som er blitt borte. En hilsen til oss fra en fjern, fjern fortid, en påminnelse kanskje om at vi slett ikke er de første.

Slemmestad, 18. april 1990.

Røyken Historielag.

Frøydis Christoffersen
Frøydis Christoffersen.

REGNSKAP FOR RØYKEN KORN MAGASIN 1989/90
(1. mars 1989 - 28. februar 1990)

INNTEKTER

Leieinntekter kr 32.260,00

Sum inntekter kr 32.260,00

UTGIFTER

Påkostnader	kr 5.964,00
Utearbeider	" 245,00
Vedlikehold	" 2.248,20
Rekvisita og diverse	" 7.105,70
Forsikring	" 4.867,00
Strøm	" 12.450,50
Telefon	" 2.030,60
Kommunale avgifter	" 1.596,00

Sum utgifter kr 36.507,00

Underskudd kr 4.247,00

Inng. beholdning pr 28. februar 1989	kr 15.412,27
Årets underskudd	" 4.247,00

Til disposisjon pr 28. februar 1990	kr 11.165,27
-------------------------------------	--------------

Slemmestad 28. februar 1990

Per Olav Leren
Per Olav Leren
Kasserer

Regnskapet er revidert og funnet i orden:

Evelyn Dagsleth
Evelyn Dagsleth
Revisor

Karl Voxmyhr
Revisor

Karl Voxmyhr

REGNSKAP FOR RØYKEN HISTORIELAG 1989/90
(1. mars 1989 - 28. februar 1990)

INNTEKTER

Kontingenter (kontingentinngang 94.5%)	kr 16.200,00
Bidrag fra kommunen	" 4.000,00
Provisjon for Røykenboka	" 2.625,00
Salg av Røykenboka (avsettes til fond)	" 34.200,00
Salg av årbøker	" 3.932,50
Salg av julekort, kart etc.	" 375,00
Salg av kaffe på Kornmagasinet	" 1.381,30
Renteinntekter	" 9.676,58
Annonseinntekter, Bygdemagasinet	" 500,00

Sum inntekter kr 72.890,38

UTGIFTER

Møter, tilstelninger	kr 2.465,40
Diverse utgifter	" 6.318,00
Bygdemagasinet	" 2.410,00
Annonseutgifter	" 1.032,00
Bygdesamlingen	" 437,50
Utgifter ved kaffesalg	" 1.421,60
Årbok 1989 Note 1)	" 14.530,00
Kontingent Landslaget for Lokalhistorie	" 660,00
Underskudd Oldtidsmarsjen Note 2)	" 4.258,80
Bernestangen	" 4.611,50

Sum utgifter kr 38.144,80

Overskudd kr 34.745,58

Inng. beholdning pr 28. februar 1989	kr 72.643,72
Årets overskudd	kr 34.745,58
Fondsavsetning til ny bygdebok	kr 34.200,00
	kr 545,58

Til disposisjon pr 28. februar 1990	kr 73.189,30
-------------------------------------	--------------

Note 1) Utestående annonseinntekter Årbok 89 kr 4.000,00
 Note 2) Beholdning av merker for oldtidsm. caverdi kr 4.000,00

Slemmestad 28. februar 1990

Per Olav Lerén
 Per Olav Lerén
 Kasserer

Regnskapet er revidert og funnet i orden:

Evelyn Dagsleth
 Evelyn Dagsleth
 Revisor

Karl Voxmyhr
 Revisor

Karl Voxmyhr

REGNSKAP FOR RØYKEN HISTORIELAG 1989/90
 (1. mars 1989 - 28. februar 1990)

BALANSE PR 28 FEBRUAR 1990

Kasse	kr 1.071,70	
Bank	" 125.486,19	
Postgiro	" 246,68	
Sum eiendeler	kr 126.804,57	
Deposittum innbetalt av Raukvin Rotary	kr 8.250,00	
Egenkapital Historielaget	kr 73.189,30	
Egenkapital Kornmagasinet	" 11.165,27	
Fondsavsetn. til ny bygdebok	" 34.200,00	
Sum egenkapital	kr 118.554,57	kr 118.554,57
Sum gjeld og egenkapital	kr 126.804,57	kr 126.804,57

Slemmestad 28. februar 1990

Per Olav Lerén
 Per Olav Lerén
 Kasserer

Regnskapet er revidert og funnet i orden:

Evelyn Dagsleth
 Evelyn Dagsleth
 Revisor



RØYKEN HISTORIELAG

Karl Voxmyhr
 Revisor

Karl Voxmyhr

Gammelt klenodium

Da den legendariske røykenpresten Christian Holst hadde vært prest i bygda i 50 år ble jubileet behørig markert. Dette skjedde 19. november 1822. En lang rekke notabiliteter deltok i festlighetene, blant dem grev Wedel Jarlsberg.

Jubilanten ble overrakt en rekke gaver som bevis på takknemlighet for sin innsats. Vi gjengir et foto av en stor sølvkanne som var gaven fra bygdas befolkning. Den ble overrakt av 6 bønder med den eldste i spissen.

Innskriften på kannen lyder:

Hædersmanden Jubellaren, Provst C. Holst
 offereret den 19de november 1822 av Røgens
 Menighed som et bevis paa den Kjærlighed og
 Høiagtelse, der skyldes hans Fortjeneste, som
 faderligen har ledet den frem til Sanhed og
 Yd i 50 Aar.



RØYKEN 12. MARS 1908:

vi sner inde

"12. mars 1908" var overskriften på et avisutklipp vi gjenga i faksimile i Bygdemagasinet nr. 15.

Men - akk - vår trykketeknikk ga ikke det gulnede avisclipp fra en drammensavis for mer enn 80 år siden den rettferdige presentasjon. For å si det rett ut: Artiklen ble uleselig i vårt blad. Men artikkelens innhold er høyst interessant, spesielt etter en snøfattig vinter som den vi har opplevd siste vinter. Derfor gjengir vi artikkelen nok en gang, men denne gang omskrevet på skrivemaskin:

Fra Røken skrives til vort Blad:

- Vi sner inde. Masser av Sne overalt. Istrafikken standser. Tømmerkjøringen i Skogen ligeså. Folk kan ikke tage ud. I Stenhuggerbedriften er der også en stille Tid. Man venter og underhandler om større bestillinger.

Røyken-gårder i historisk lys IV:

Bårsrud

Gårdsnavnet Bårsrud i Nærnes er avledet av mannsnavnet Ba'rekr. Dette navnet er noen ganske få ganger påvist i bygdene rundt Oslofjorden omkring vikingetid eller så.

I de skriftlige kilder finner vi ikke gården nevnt før på 1300-tallet. Allerede på denne tid var gården "benefisert" gods, d.v.s. at den var eiet av kirken eller geistlige personer. Dette vedvarte helt frem til året 1823 da brukerne Wilhelm og Adam Gabrielsen ble selveiere av gården. Dette året sådde de 4 tønner havre og avlet blant annet 6 lass høy på Bårsrud. Besetningen besto av 1 hest, 4 kuer og 3 sauer. Skogen var nokså uthugget, ihvertfall hva "lasteskog" angikk.

De etterfølgende generasjoner må ha drevet opp gården for av oppgaver fra året 1865 ser vi at det dyrkede areal utgjør 122 mål og man før 2 hester, 6 kuer og 3 sauer. Arsavlingen utgjør 4 tønner hvete, 8 tønner bygg, 28 tønner poteter og 88 skippund høy. I skogen avvirkes 16 tylfter tømmer og 50 favner ved.

FOLKETELLINGEN 1801

På neste side gjengir vi en utskrift av folketellingen, for året 1801 for Bårsrud gård. Dette var den første nominelle folketellingen som ble foretatt i Norge. Som vi ser hadde hele 17 personer sitt levebrød på Bårsrud den gang.

***** OPTEGNELSE *****

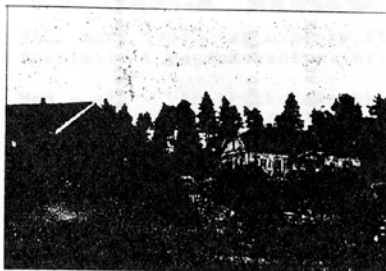
PAA FOLKETALLET PAA BAARSUD I RØGEN SOGN UNDER BUSCHERUDS
AMT, SAALEDES SOM DET BEFANDTES AT VÆRE DEN 1STE FEBR. 1801,
TILLIGEMED FORKLARING OM ENHVER PERSONS STAND, EMBEDE OG
NÆRINGSVEI, M.V.

Navn	personlig status	Alder	Ektekapelig forhold m.v.	Beskjefligelæ
GABRIEL JOHANSEN	HUUSBONDE	43	I FØRSTE EGTESKAB	BONDE OG GAARDBØDER
LARINE JENSDATTER	HANS KONE	42	I ANDET EGTESKAB	
ANNE-KARINE JACOBSD	DERES BØRN	14		
JENS GABRIELSEN	DERES BØRN	11		
HANS JACOB GABRIELS	DERES BØRN	9		
WILHELMINE GABRIELSD	DERES BØRN	7		
ADAM GABRIELSEN	DERES BØRN	1		
MARTHE-MARIA GABRIELSD	DERES BØRN	5		
JOHANNES JOHANNESD	TJENISTEFOLK	26	UGIFTE	
MARIA ANDERSD	TJENISTEFOLK	25	UGIFTE	
BARNT HANSEN	TJENISTEFOLK	20	UGIFTE	
TOSTEN CHRISTENSEN	TJENISTEFOLK	23	UGIFTE	
CHRISTEN SVENDSEN	MAND	60	I ANDET EGTESKAB	SOLDAT VED DE NATIONALE
BERTHE HANSD	HANS KONE	36	I 1STE EGTESKAB	HUUSMAND MED JORD
SVEND CHRISTENSEN	DERES BØRN	9		
ANNE-MARIA CHRISTENSENDAATT	DERES BØRN	6		
ABIGAEEL CHRISTENSENDAATT	DERES BØRN	3		

I utskriften ovenfor er trolig uteglemt:
Wilhelm Gabrielsen, f. 8/1-1798. (Han ble forøvrig lensmann i
Røyken og han var den siste privatperson som var eier av
Røyken kirke).

Norske gårdsbruk 1948

Fra denne boka gjengir vi det som er anført om Bårsrud:



Bårsrud

Gnr. 44, bnr. 1. P. adr. Nærnes. Tlf. Nærnes 6.
Sk.m.k. 17,26. D. jord 80 dekar (sandmold), prod. skog 700 dekar, annen utm. 300 dekar. - 2 våningshus, bygd 1818 og 1936, låve, fjøs og stall 1877, stabbur omkr. 1750, drengestue om lag 130 år gml. Brt. kr. 62 000. - 2 hester, 10 kyr, 2 okser, 2 ungdyr, 2 griser, 300 høns. - Garden har vært i ætta fra 1818. - Grønn-sakdyrking og hagebruk. Vanningsanlegg fra Baarsrudtjernet anlagt 1943. Til garden hører 2 husmanns plasser.

Eier: Thv. Baarsrud - sønn av Thv. Baarsrud o Kirsten f. Hilden - f. 1879, g. 1906 m. Olga Lahel
Barn: Thorvald, Inge, Anna, Kirsten.

Forpakter: Thorvald Baarsrud.

Bårsrud anno 1990

Eier: Knut Thv. Baarsrud, sønn av Thorvald Baarsrud. Knut Baarsrud overtok eiendommen ved farens død i 1974. Han har annet hovederhverv og driver skogen som bierverv.

Idag er det ingen besetning på gården og jorda blir bare delvis brukt. Av bygningene som er nevnt i omtalen fra 1948 er det eldste våningshuset og drengestua revet. Driftsbygningen er lite tidsmessig og i dårlig forfatning, så eieren planlegger å erstatte den med en mindre og mer egnet redskaps- og lagerbygning. Av de to nevnte husmannsplasser finnes ennå stuebygningen i Torget (uttales 'Tørje') ved kjøreveien opp til gården fra Nærnes.

Som en typisk -RUD gård har den en avsides beliggenhet, men lå ikke slik utenfor allfarvei før som den nå gjør. Tidligere var det veiforbindelse gjennom gården fra den gamle veien som gikk fra Klemmetsrud til Ramton (den såkalte Ramtonveien). Denne tok av fra Ramtonveien nede i Vassdalen ved sydenden av Bårsrudtjernet, gikk gjennom det gamle gårdstunet og ned til Nærnes.

Tuntreet

"Tuntreet" er navnet på et fint informasjonstidsblad som utgis i et samarbeide mellom skolesjef og kultursjef i Røyken kommune. Nr. 1 kom i februar og det forutsettes fire utgaver i året. Opplaget er på 5000, d.v.s. at det sendes til alle husstander i Røyken kommune.

Vi ønsker lykke til.
Red.

PREMIEKONKURRANSEN I NR. 15:

ALMISSETAVLE

Heller ikke denne gang ble det noen stor oppslutning om vår premiekonkurranse. Men noen besvarelser kom inn til redaksjonen. De fleste visste hvilke gjenstand det var som var avbildet. Men vi mottok også forslag på f.eks. gorojern.

Blant innsendere var også denne gang Odd Sandlund, 3442 Hyggen. Hans besvarelse var den fyldigste og ble premiært. Blant de øvrige innsendere trakk vi ut Odd Arne Svendsen, 3470 Slemmestad. Hans besvarelse var også fyldig og helt korrekt.

Begge har fått bokpremier tilsendt i posten.

VI GRATULERER VINNERNE OG TAKKER ALLE SOM DELTOK.

Sandlunds besvarelse gjengir vi i sin helhet nedenfor.

Gjenstanden er den gamle "Almissetavlen" fra 1723 i Røyken kirke.

Den er skjenket av prokurator Søren Løchstør, eier av kirken fra 1723 til 1743.

I en fullstendig fortegnelse over kirkeinventaret har han opplyst følgende:

"1 ny Tafle med Sølv beslagen, af mig bekostet, til at lade ombære for Sognets fattige, eftersom de Tilforne ei nød noget af Taflepengene, førend ieg udi min Eiendoms Tiid, ved samme Tafle bragte det saavidt, at Sognets fattige siden til denne Tiid, i alt har nødt mellom 100 til 120 rd."

Litt mer om selve tavlen, den er laget av "sandeltre", bakside og håndtak i bjørk, beslått med en sølvplate hvori er innhamret en trengende med stokk i hånden. På toppen har den en sølvbjelle, mon om denne ved sin lyd skulle vekke menighetens oppmerksomhet når den ble båret om i kirkebenkene?

Innskriften på almissetavlen lyder:

"I Herrens Huus og helligdom
fra ven til ven ieg gaar om.
Betenk da huer at nyde
Af Effne til Kaars-trycktes tarfv
Saa Skal i hist til himel arfv
Guds naadis CRONE nyde.
1723."

Tavlen befinner seg i dag på Norsk Folkemuseum, Bygdø.

Først 1845 fikk Norge forsorgsunderstøttelsen ordnet ved lov. (siste land i Europa iflg. A. Killingstad i boken "Røyken bygd før og nu.")

Men allerede i Magnus Lagabøters landslov (1263/1280) er legdsvesenet omtalt, idet hver som ikke kunne forsørge seg selv skulle "flyttes fra gård til gård i samme orden som budstikken gikk."

Ennå eldre er Sigurd Jordsalfarers (1103/1130) forordning om "tienden". 1/4 av denne kalt "bondeluten" skulle tilfalle de fattige. Muligens ble denne holdt tilbake av bonden selv og tjente som hans erstatning for legdsplikten som påhvilde ham.

Tilbake til almissetavlen; - når denne ble nyttet under innsamlingen ga jo den enkelte hva han selv fant for godt. Og det var vel sognepresten, kanskje sammen med lensmannen og en annen betrodd person som forvaltet det som kom inn ved ofringen.

Odd H. Sanlund

AROS AMATØRTEATER - PRINSESSE SOLGULL

Tekst og oppsetting Alf Heggum, Aros

Ivar Skare har underrettet Bygdemagasinet om dette syngespillet, men etterlyser det fullstendige manus. Kan opplyse at dette finnes i min hustru Randi's "samlinger".

Hun var medlem av amatørteateret og fulgte med i de forskjellige oppsetninger. Omslaget til manus opplyser:

Prinsesse Solgull.

ventyrkomedie i 2 korte akter, skrevet

1944

for Aros Amatørteater av
Alf Heggum.

1. Opplag - 30 stkr.

Med dagens språk antar jeg at det ville bli kalt en musikal, det er vel mer sang og musikk enn et rent skuespill. Flere av aktørene lever fremdeles, musikerne likeså. Antar at dette er en aktuell sak for en fremtidig årbok i historielaget. Kontakt vil bli tatt med Harald Melvold.

Gjerdal, 17/1 1990.

Odd H. Sandlund.

Landhuusholdningsselskabet i Buskeruds Amt

21. april i år var det 160 år siden "Landhuusholdningsselskabet i Buskeruds Amt" ble stiftet. I den anledning har vi funnet frem 100-års beretning som ble skrevet i 1930 og plukket frem forhold som spesielt gjelder vår bygd Røyken.

Forut for stiftelsen av selskapet fantes lokale sogneselskaper. Blant disse var "Lier, Røgen og Hurums Sogneselskab" som var opprettet allerede 16. juli 1810. Dette hadde ingen ringere enn røykenpresten Holst som formann.

Hovedideen bak "Landhuusholdningsselskabet" var å arbeide for jordbrukets fremme i tråd med franskmannen Francois Quesney's lære om at "jorden er den eneste produksjonskilde". Eller sagt på en annen måte: Det er jorda vi lever av.

Vi finner ingen røykenbøringer blant stifterne av "Landhuusholdningsselskabet", kanskje ikke så rart, røykenpresten var jo gått bort noen år forut. Men fra kirkebakken, bl.a. i Røyken, ble det allerede samme vår kunngjort at "tvende af Drammens gartnere utleverede for Landhuusholdningsselskabets regning planter af Kaal, Kaalrabi og Purre til mindre formuende Jorddyrkere af Landalmuen -". Vi må helt frem til sommeren 1850 før Røyken igjen nevnes i beretningen. Dette året har man engasjert engvanningsmester Madsen fra Danmark for å anlegge engvanningsanlegg. Røyken er nevnt i hans reiserute. Men om det ble bygd noe slikt anlegg i Røyken, og i tilfelle hvor, sies det intet om i beretningen.

De første husdyrutstillinger (dyrsku) med premiering i vårt fylke ser ut til å være avviklet i året 1848. Men først i 1861 ble dyrsku holdt i Røyken. Om dette gjengir vi fra beretningen:

I Røyken utstiltes kun 53 dyr. Blandt disse var der flere særdeles bra kuer som hadde overskredet aldersgrensen for premiering (10 år) og som derfor måtte settes ut av betraktning. Der utdeltes for kuer 6 annen- og 4 tredjepremier og for okser 1 annen- og 1 tredjepremie. Kvaliteten ved dette dyrskue karakteriseres av bestyrelsen som betydelig bedre enn ved dyrskuet i Hurum.

I en oversikt over styremedlemmer for perioden 1830-1930 finner vi røykenbøringene Gudbrand Kjekstad for årene 1864-72 og Bernhard Kjekstad for årene 1874-84 og 1894-96.

Bernhard Kjekstad var forøvrig amtsagronom i Buskerud i årene 1866-73 og han nedla et betydelig arbeide for å forbedre

jordbruket i fylket. Under den store Drammens-utstillingen i 1873 var Kjekstad den drivende kraft i landbruksdelen. Grunnen til at han trekte seg som amtsagronom i 1873 var at han overtok farsgården Kjekstad.

I 1886 tok forøvrig Bernhard Kjekstad et initiativ ovenfor amtsformannsskapet for å få en bedre ordning for fylkets landbruksundervisning. Dette initiativ resulterte i et kombinert skole og lærlingeopplegg med teoretisk undervisning om vinteren og lærlingearbeide hos gårdbrukere i sommertiden.



Bernhard Kjekstad.

Om ham gjalt Bjørnsons ord:
"Om et haab etter to blev brudd
blinker et nyt i dit øie,
straks det faar glans fra det høie".

Bernhard Kjekstad tok også initiativet til at selskapet skulle arbeide for å få tilsatt en forstmann i fylkets tjeneste. Dette var i 1880. Men Kjekstad var - også på dette område - langt forut for sin tid - og saken, ja, den trakk i langdrag.

Premiering av særlig dyktige ferøktene hørte også med til "Landhuusholdningsselskabets" virke. I året 1866 ble premiene delt ut for første gang. Og 1. premie - et sølv lommeur til en verdi av hele 10 Spd. gikk til Peder Jensen, Kjekstad gård i Røyken.

Premie for lang og tro tjeneste var en annen sak laget tok seg av. Initiativtakere var ordfører Gunnerud og sogneprest Holm, begge fra Røyken. Hedersbevisningen besto i en bibel i gullsnitt med sølvplate men mottakerens navn ingravert samt "Præmie for lang og tro tjeneste fra Buskerud Landhuusholdningsselskab".

Landhuusholdningsselskabet, som senere tok navnet landbruksselskap, hadde også en lang rekke underavdelinger innen fylket. Blant disse finner vi Røyken landbrukslag opprettet i 1864, rekonstruert i 1892 og Bødalen småbrukslag som ble opprettet i året 1914.

Ole

KULTURUKA 1990

"Kulturuke" er blitt et årvissst opplegg i Røyken med brede mønstringer av lokale krefter.

Årets Kulturuke ble avviklet i tiden 10.-18.mars. Historielaget gikk i år sammen med Røyken bondelag og Røyken bondekvinnelag om arrangementer i Kornmagasinet i tiden tirsdag 13. til lørdag 17. mars. Vi nevner i korte trekk det som skjedde disse dagene.

Tirsdag var bondelag og bondekvinnelag arrangør og emne var: "Hvordan bevare Røykens kulturlandskap" med historielagsmedlem Guttorm Grundt som kåsør. Vel 50 fremmøtte fikk en utbytterik kveld.

Torsdag var historielaget selv arrangør og lagets nestformann Bjørn Brønner holdt foredrag og viste lysbilleder over emnet "Kommunene - biter av jorden" - "Langs oldtidsvei". Også dette ble en svært utbytterik kveld for et drøyt 50-talls tilhørere.

Fredag og lørdag var det utstilling av billedmateriale med motto: "Kulturlandskapet i Røyken" Fredag var besøket meget beskjedent, mens fler fant veien til Kornmagasinet på lørdagen. Lagsmedlem Penny Hansens vakre tegninger av gammel jordbruksbebyggelse prydet veggene alle dagene. Dette var en salgsutstilling og de aller fleste av bildene fant nye eiere i løpet av utstillingsdagene. Eksempelvis sikret historielaget seg et vakkert bilde av Kornmagasinet.

Historielaget var også representert i en miljøkonferanse i kommunestyresalen torsdag 15. mars.

La oss også nevne at Kornmagasinet søndagene før og etter historielagets arrangementer ble nyttet i kulturdagssammenheng med henholdsvis lesestund for barn og strykekonserter.

Når det gjelder selve kornmagasinets plass i kulturdagene tillater vi oss å gjengi noen setninger fra Røyken og Hurums Avis for 26. mars:

"Kornmagasinet er etter hvert blitt stedet i bygda som rommer det meste. - Miljøet i Kornmagasinet er uformelt og koselig. Den vesle kafeen gjør stedet til noe mer enn bare et utstillingsrom. Stedet er levende".



75 år 3. juni: Søndagsskolen i Slemmestad

3. juni i år blir det 75 år siden den første søndagsskole ble stiftet i Slemmestad.

Av vårt lagsmedlem Oddvar Ekbråten på Hvalstad har vi fått låne beretningen som ble skrevet til 30-års jubileet i 1945. Vi skal ikke forsøke å lage noen fullstendig historisk beskrivelse av det betydelige arbeide som ildsjeler har lagt ned i søndagsskolevirksomheten gjennom disse 75 år. Men vi tar med noen hovedtrekk fra de første 30 årene på grunnlag av 30-års beretningen.

Det var syskesøster Aleksandra Larsen som startet den første søndagsskole i Slemmestad. Hun hadde drevet slik skole i Oslo før hun kom til Slemmestad på senhøsten i året 1914. Ganske raskt merket hun behovet for en søndagsskole også på sitt nye bosted. Derfor inviterte hun noen barn til seg en sommersøndag i 1915 - og hun ba dem ta med seg noen andre barn også - Og hva skjedde? 40 forventningsfulle smårollinger troppet opp i søster Aleksandras stue - søndagsskolen var et faktum -

Barneflokket økte raskt og det ble leid møterum i Folkets hus. Nå hadde søster Aleksandra fått hjelp av Hilda Småland og Sigrid Kvam. Men i Folkets hus ble de snart oppsagt og møtene ble en til avviklet under åpen himmel, senere i sementfabrikken spisesal. Elevtallet var nå kommet opp i minst 100.

Så en dag ble søster Aleksandra kalt inn på kontoret til selveste driftsbestyrer Thischbein: Kanskje søndagsskolen ville leie bygningen "Roret" for 5 kroner året? Hun svarte JA. Med stor dugnadsinnsats og delvis lånte penger ble det skrøplige huset satt i god stand - og kanskje det beste av alt: Sementfabrikken betalte alle regninger i forbindelse med oppussingen og noen betaling av husleie ble det heller aldre snakk om. Innflyttingen foregikk 3. desember 1916.

Fraflytting og sykdom la søndagsskolearbeidet øde en tid, men i 1919 tok B. Olsen opp igjen arbeidet sammen med Martin Madsen. I 1920 flyttet virksomheten til lokalet "Bethesda". Senere kom ledere/lærere som M. Pedersen, E. Auke, Margit Norum, Helene Hagevik, Else Graff, forstander Ingebretsen, Johan Rønning og Andreas Bech.



Søster Aleksandra Larsen grunnla Slemmestad søndagsskole og ledet den fra starten av. Men da 30-års jubileet ble feiret i de glade junidager i 1945 var det Thorvald Ekbråten som var leder.

I 1934 overtok Thorvald Ekbråten og han var søndagsskolens bestyrer da 30-års jubileumsberetningen ble skrevet i 1945. Som hjelpere hadde han Knut Ingebretsen, Asbjørn Løvås og Kristian Graff.

La oss også nevne søndagsskolen i 1937 opprettet eget bibliotek med Leif Johnsen som bibliotekar. I 1945 besto samlingen av 230 bøker og søndagsskolen hadde 70 innskrevne barn.

Vi gratulerer med jubileet.

Ole

Røyken i nær fortid:

for 25 år siden

Mars 1965

Røyken herredsstyre har gitt klarsignal til utbygging av Katri-neåsen og Gleinåsen. Overingeniør E. Normann Eriksen fikk konsesjon på ca. 200 mål av førstnevnte område som vil gi plass for ca. 150 boliger. Ifølge reguleringsplanen for Gleinåsen vil første byggetrinn der gi plass for ca. 30 tomter. Tyve flygere har meldt seg som interesserte.

Nærnes

Lionsklubben Røyken Øst har de siste fire årene laget spesielle postkort og julefrimerker. Sammen med et omslag med en historisk beskrivelse fra det område i bygda hvor motivene stammer fra er dette solgt "på dørene" før jul. Overskuddet er nytt til humanitært arbeid i bygda.

Hittil er det Røyken kirke, Kjekstad, Slemmestad og Nærnes som er viet oppmerksomhet.

Historielaget har laget de historiske beskrivelser til "jule-mappene". Julen 89 var det stedet Nærnes som ble viet oppmerksomhet.

Nedenfor gjengir vi det vesentligste av denne beskrivelsen:

"Nærnes er Røykens vakreste strandsted", heter det i bygdeboka. Det er mer enn 60 år siden dette ble skrevet. Men Nærnes-folk verner om tradisjonene, derfor har stedet beholdt sin gamle sjarm selv om meget nytt er kommet til.

Navnet

I de skriftlige kilder finner vi ikke Nærnes nevnt før på 1300-tallet. Den gang ble det skrevet Næridnes og Nædres. Navnet er avledet av mannsnavnet Neridr. Dette er et gammelt norsk navn som fortsatt er i bruk enkelte steder i landet, men så vidt vi vet ikke i Røyken.

Kirkegods

I katolsk tid var det ikke uvanlig at folk i "sin ytterste time" ga verdigjenstander eller større eller mindre deler av sine jordeiendommer til kirken. Slik har det trolig også vært i Nærnes. I alle fall kan vi i Biskop Øisteins "Røde Bog" fra 1396 lese at Nonnesäter kloster i Oslo eide "i Næres nese 4 ortoga bool ok Skoghen".

Helt frem til 1700-tallet var Nærnes bare ett gårdsbruk. I 1737 var Laugsskolen i Kristiania eier. Et par år senere blir gårdens skogsgrenser beskrevet slik: Mot øst til Kristianiafjorden, mot syd til Klemmetsrud, mot vest til Baarsrudvannet og mot nord til Nærnes nordre". Det ser ut til at gården på dette tidspunkt er delt i to bruk, Nærnes søndre og Nærnes nordre.

Saltkoking

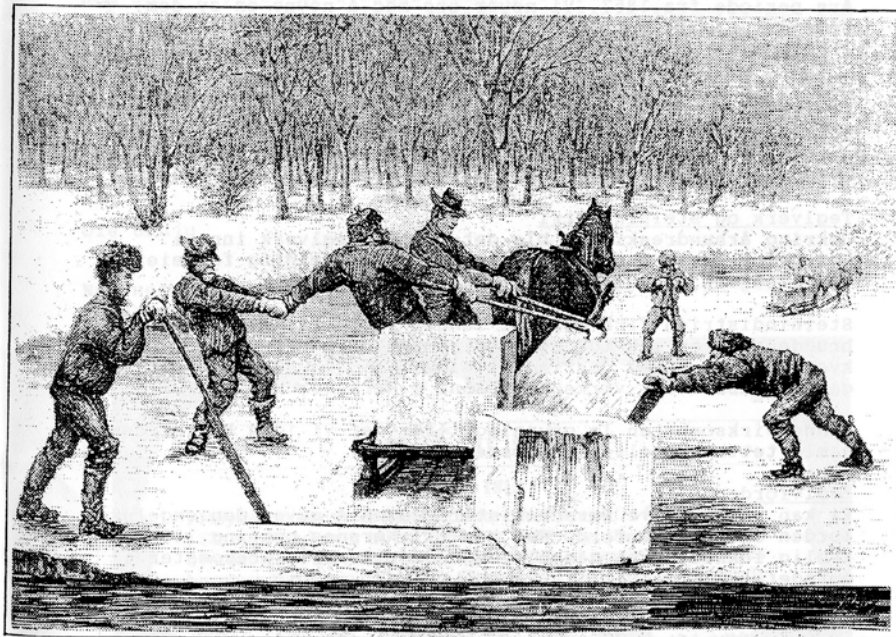
Tilvirkning av salt er en eldgammel beskjeftigelse i våre kyststrøk. Slik også i Nærnes. Salt ble utvunnet av sjøvannet, dels ved frysing, og til slutt inndamping i saltkjeler i saltboder langs strendene.

Salt var helt nødvendig til oppbevaring av fisk og kjøtt. Det ble også brukt som betalingsmiddel, og skatter og avgifter ble i stor utstrekning utlignet i salt. Skattematriklen for året 1647 viser at brukeren av Nærnes, Steener Nersnus, måtte betale over 800 kilo salt i skatter samt avgifter til jordeieren dette året.

Nærnes har fortsatt minner fra saltkokingens tid idet en vei ute på Nærnestangen heter Saltbutangen. På dette stedet har det uten tvil vært et saltkokeri i gammel tid.

Fiske

Fiske har også rike tradisjoner i Nærnes. Opprinnelig fisket man nok helst til husbehov. Men etter hvert ble det en god inntektskilde for mange. Fangsten ble gjerne omsatt i hovedstaden. Når man skulle dit inn tok man årene fatt. To mann hadde 4 timers hard roing for å bringe en snekke fullastet med fisk inn til byen. Ikke minst er nærsnesfiskerne kjente for sine nykokte reker som selges direkte på brygga i Oslo. Dette er et fiske som har pågått helt opp til disse dager.



"Istiden"

Isdriften er trolig den virksomheten som har gjort Nærnes-navnet mest kjent ute i Europa. Virksomheten startet på Bårstrudtjernet på slutten av 1850-tallet. Senere ble det anlagt en lang rekke kunstige isdammer nærmere fjorden.

Isen ble skåret i firkanter på ca. 22 tommer hver vei når den var frosset passe tykk ut på vinteren. Deretter ble den kjørt med hest og slede ned til Nærnesbukta for lagring i isolerte hus eller stabler. Så snart våren og sommeren kom dukket isskutene opp under fulle seil med kurs for Nærnesbukta. Fra Nærnes gikk islaster til store deler av Europa - ja, sogar den engelske dronning fikk nærsnesis til kjøling av sine matvarer.

Isdriften varte snaue 100 år. Da overtok moderne kjøle- og fryseteknikk isens rolle. Men fortsatt ligger isdammene der og minner om fordums glanstider for nærsnesfolk.

Seilskutebygging

Seilskutebyggingen blomstret opp omtrent samtidig med isdriften. Det var behov for mange skuter for å få brakt all isen frem til kjøperne.

I selve Nærnes ble det bygget seks store seilskuter i en 10-års periode fra 1857. Vi nøyer oss med å nevne en av dem, nemlig Vestalinden. Den gikk av stablen i Nærnesbukta i året 1865 med Chr. S. Morberg som eier og reder.

Dengang som nå var det vekslende tider i skipsfarten. Og Vestalinden hadde ikke bare hellet med seg. Så en dag kom et par karer ved navn Olsen roende over til Nærnes fra østsiden av fjorden og de kjøpte Vestalinden av Morberg. Dette ble en av de første skutene i det som idag er Fred Olsens rederi.

Teglverk og steinindustri

Omkring århundreskiftet ble det bygget teglverk inne i Nærnesbukta. Men dette ble ingen god forretning for eieren, og levetiden ble derfor kort.

Steinindustrien fikk derimot lenger varighet. I ett av bruddene, hvor man tok ut bygningsstein, var det drift et kvart århundre med omkring 20 mann. Noen år var også et gatesteinsbrudd i virksomhet inne i Nærnesbukta.

Denne virksomheten la grunnlaget for det vi idag kaller den gamle tettbebyggelsen i Nærnes.

"Sølvlorden"

Vi kan ikke skrive Nærneshistorie uten å nevne den engelske lord Charles Bamford. Han kom til Nærnes omkring 1850, trolig lokket av et gammelt sagn om rike sølvforekomster i området.

Hjemme i England eide han Imptington slott utenfor Cambridge og han var gift med en nær slektning av dronning Victoria.

Hans norske "residens" ble eiendommen Stranda innerst i Nærnesbukta. Der bodde han sammen med sin frue og ekteparets fire barn.

Med et mannskøp på 10-12 mann lette han i flere år etter sølv i Nærnes og områdene omkring. Det fortelles at den originale engelske lord brukte noe sånt som 12000 daler på sine ekspriment, men sølvet han lette etter fant han ikke. Derimot satte han farge på tilværelsen i det lille tettstedet ved Oslofjorden. I en gammel skoleprotokoll kan vi f.eks. lese at barna en dag har vært borte fra skolen fordi dagen forut har vart på ball hos Bamfords.

To av isdammene i Nærnes, Søkkadammene, er anlagt av ham. Forøvrig har Røyken kommune gitt han et varig minne ved å gi to veier på stedet navn som minner om lorden og hans virksomhet. Det er Lord Bamfords vei og Gruveveien. Begge ligger i det nye boligfeltet nedenfor den nye skolen.

Plommer og byfolk

Fra århundreskiftet og utover kastet mange Oslofolk sine øyne på "Røykens vakreste strandsted" Nærnes. Noen bygde seg egne feriesteder der nede. Men de fleste leide husvære hos familier som selv flyttet ut i sidebygningen et par-tre varme sommermåneder. Reise til og fra hovedstaden foregikk med dampskipene som kunne ha opptil flere anløp hver dag i Nærnes.

Nærnesfolk ble etter hvert også dyktige fruktdyrkere. Noe av avlingen ble solgt til feriefolket, mens store kvanta ble fraktet med rutebåten til hovedstaden og omgjort i klingende mynt.

Ole Sønju

Nærnes-utgaven blir trolig den siste Lions-klubben gir ut i denne omgang.

for 75 år siden

Mars 1915

I Røyken skolestyres møte i går forelå en klage fra førstelæreren i Slemmestad over at en kone har møtt opp på skolen der, og overøst en av lærerinnene med grovheter på grunn av at hennes barn var tildelt ris på skolen. Skolestyret besluttet å oversende saken til politiet med forlangende om tiltale og straff.

Krigsårene 1940-45

Vi har bedt vårt lagsmedlem Ivar Skare i Aros om å bidra med noen av sine erindringer fra okkupasjonsårene 1940-45.

Ivar Skare s far, lærer Olav Skare, ble arrestert og det er naturlig at det er dette Ivar minnes spesielt i dag. Derfor innleder han sine erindringer med sitater fra Gunnar Brattellis bok "Skisser i smug - glimt fra livet på Grini". Denne boken har forord av Grini-fange nr. 1, Francis Bull. Ivar erindrer at hans far fikk denne boka som gave fra en tidligere fangekamerat julen 1945.

Hvordan livet artet seg for Ivars far i fangeleiren kan trolig beskrives best med Brattellis innledningsprolog:

"Den som engang har vært fange uten vern av lov og rett,
Som i år og dager lange gikk på Grini lei og trett,
tenn din kjære snadde. Legg deg ut og hvil,
Kanskje vil du huske ett og annet med et smil".

Det var den 20. januar 1943 at min far, Olav Thorbjørn Skare, ble arrestert av tyskerne. De tok også med seg sogneprest Bredo Lund, fattigforstander (og lensmann etter krigen) Olaf Yli, vannverksformann Markus Evensen og skolestyrer Jens Stene. 45 andre Buskerud-folk ble den samme skjebne til del denne vinterdagen. Dette skjedde grytidlig om morgnen, før sola titta fram over Tivoliåsen. Turen gikk til fangeleiren på Grini.

Bortsett fra noen kilogram kom far tilbake fra Grini med humøret i behold etter nær 11 måneder i fangenskapet. Noen satt kortere tid, noen lenger og noen for alltid med livet som innsats.

Jeg finner det naturlig å slutte min lille beretning med noen linjer fra sangen av Odd Nansen fra 42-43. De lyder slik:

"Norges stolte sønner, fiskere, arbeidere og bønder.
Leger, professorer, redere, lektorer.
Høy og lav fra rikmanns hus og gamle rønner.
Alle av den samme, seie norske saga stammer.
Med det samme mot.
Det samme blod og den samme sikre lyse tro".

Ivar Skare

Krigsår og rasjonering

Et lite parti høy og kraftfor er stilt til disposisjon for hester i skogskjøring. Søknad herom med

nærmere opplysninger sendes innen 25. oktober.
Røyken Forsyningsnemnd.

Minner fra krigstida 1940-45

"Okkupasjonstiden foregikk i Slemmestad forholdsvis rolig", heter det i Sementfabrikkens skrift ved 75 års jubileet i 1967. Det var vel stort sett riktig, og kan antagelig også sies om Røyken som helhet.

Det var imidlertid tyske vaktssoldater på fabrikken og enkelte andre strategiske steder som f.eks. ved bensinlageret i Nærnes. Her ble min tante og onkel Lillelien kastet ut av huset sitt fordi de var nærmeste nabo til bensinlageret, og tyskerne ville ha huset til oppholdsrom for vaktssoldatene. En gang jeg kom forbi der, la jeg merke til en plakat som var plassert i hagen ut mot veien hvor det sto: "Gå videre, den som stanser blir skutt". Et røykrør stakk ut gjennom stuevinduet. Selve bensinlageret var gjerdet inn med tett piggetråd i flere meters høyde. Ikke akkurat så hyggelig for dem som var naboer.

Den utpregede varemangelen og strenge rasjoneringa under okkupasjonstida førte til en omfattende byttevirksomhet med brukte ting. Var det noen man ikke hadde absolutt bruk for, gjalt det å få byttet det med noe som var mere påtrengende nødvendig. Jeg husker bl.a. noen Oslofolk som kom hit og ville bytte til seg litt matvarer mot ei velbrukt arbeidsjakke. Jakka var faktisk ganske solid, så for meg var det et godt bytte. Et munnhell som var myntet på byttevirksomheten lød slik: "Jeg har ulkus (magesår), hva har du?". Også begrepet svartebørs stammer vel fra denne tida.

Folk som hadde litt jord klarte seg likevel relativt bra når det gjalt de viktigste matvarer. Selv om avlingene ikke ble så store på grunn av manglende kunstgjødsel, så kunne det i alle fall bli noe grønnsaker, poteter og kanskje litt frukt og bær til eget bruk. Sementfabrikken stilte litt jord til disposisjon til dem som ville drive "matauk". Dyrking av tobakkplanter var også aktuelt. Folk som hadde en hageflekk hadde gjerne noen planter, og det var gartnerier som spesialiserte seg på å dyrke og selge tobakkplanter.

Okkupasjonstida førte jo med seg en rekke tvangsforanstaltninger som f.eks. inndragning av radioapparatene. På ettervinteren 1941 fikk vi beskjed om at alle (voksne) skulle utstyres med legitimasjonskort. Her på Slemmestad ble vi beordret til å møte fram (visstnok på Folkets hus) for å bli fotografert. Så skulle vi komme tilbake til bestemt klokkeslett ei uke seinere for å ta imot legitimasjonskortet. Dette var naturligvis alt annet enn populært, for myndighetene ville vel ta kopi av kortene, men man var jo nødt til å følge ordenen.

Det var lensmannen selv i stram politiuniform som satt ved skranken og delte ut kortene som vi skulle betale ei krone for. Det ble kø, og litt foran meg i køen sto en mann som jeg straks dro kjensel på, nemlig Adolf Johansen Avjordet, eller

Evjetun som gården hans nå het. På dette tidspunkt var han en eldre mann, og ble gjerne kalt gamle Avjord'n. Han var en av de få på Slemmestad som man i 1930-åra fortsatt kunne møte på veien kjørende med hest og trille eller om vinteren med sluffe.

Nå sto han også i kø her, men da han hadde mottatt kortet lot han være å betale, men ble stående likesom han ventet på noe. Og lensmannen ventet, og nå ble han etterhvert nokså stram i ansiktet. "Ja, så var det denne krona da", sa han. "Si meg lensmann, " er det du eller jeg som egentlig burde ha ei krone for dette", sa Avjord'n. Det ble latter bakover i køen, og selv lensmannen fant det det best å trekke på smilebåndet, men han ble svar skyldig.

Gustav Kirkerud

Nye medlemmer

Siden Bygdemagasinet nr. 15 gikk i trykken har disse meldt seg inn i historielaget:

Johanna Andersson, Camilla Colletsvei 14B, 0258 Oslo 2, Harald Sigvartsen, Nilsemarka, 3470 Slemmestad, Per Olav Berg, Oreveien 18, 3440 Røyken, Trond Myrvang, Elgveien 8, 3470 Slemmestad, Asbjørn Trøbråten, Furutoppveien 58, 3440 Røyken, Bente Eliassen, Hagastubben 1, 3478 Nærnes og Helga Indstøy, Katrineåsveien 24, 3440 Røyken.

Vi ønsker dere alle hjertelig velkomne som medlemmer i Røyken historielag.

Laftekurset

I Bygdemagasinet nr. 15 fortalte vi om Friundervisningens laftekurs som sto foran sin avslutning. Mange historielagsmedlemmer deltok og det er nå holdt avslutningslag for vellykket kurs på Kornmagasinet.

Vi etterlyste også ideer for bruk av laftehuset som kursdeltakerne i fellesskap oppførte. Resultatet ble at historielaget og kommunen (kulturetaten) i fellesskap har kjøpt laftehuset for å flytte det til det kommunale friområde på Hernestangen. Det er på dette stedet man vil skape et bygdetun med tid og stunder. . .



- | | | |
|-------|------------------------------------|---|
| * | Vi gratulerer vår gode nabo Lier | * |
| * | Historielag med 20 års jubileet | * |
| * | som feires på Haugestad fredag | * |
| * | 27. april. | * |
| * | | * |
| * | Vår lagsformann Bjørn Brønner er | * |
| * | invitert og han deltar i marker- | * |
| * | ingen. Fra vårt lag overrekker han | * |
| * | bygdeboka som blir vår hilsen. | * |
| ***** | | |

Antikk lysbildeapparat i Nærnes

Vårt lagsmedlem Veronica Becher-Eriksen i Nærnes har lånt oss et meget gammelt lysbildeapparat og "levende bilder". Bildene er malte glassplater med små forandringer fra plate til plate. En serie i farger viser folk i en lang rekke på vei til kirke ved juletider. Ved å skyve bildene etter hverandre forbi linsen får man et klart inntrykk av at folkene beveger seg og forsvinner inn kirkedøren.

Lysbildeapparatet må være en riktig gammel modell fra før det elektriske lyset kom fordi lyskilden består av en parafinbrenner.

Samlet følger det med omkring 50 bilder som representerer langt mer enn kirkegang.

Laget sysler med tanker om å lage en lagskveld hvor vi vil forsøke å gjenskape en riktig gammeldags "filmkveld".

HAR DU ETT ELLER ANNET Å BIDRA MED I SÅ MATE?
I SÅ FALL, TA KONTAKT MED BYGDEMAGASINET ELLER EN AV
STYREMEDELEMMENE I LAGET.

Bjørn

jeg skal drikke hver dråpe

Fra vårt lagsmedlem Ivar Skare har vi fått denne lille beretningen fra Aros:

Gjennom tidene har det vært mangt og meget som menigmann ikke har hatt så lett for å forstå, blant annet at vann kunne renne oppover. Det var så stikk i strid med sunn fornuft, vett og forstand at ei kone oppe i Follestad slo fast at vann renner bare nedover.

Så hendte det da Frydenlund krets vannverk ble bygd og røra ble lagt oppover fra reduksjonsventilen, at kona slo hendene sammen over ufornuften og sa at hun skulle drikke hver en dråpe som ville renne oppover i røra. - Ja, det var sikkert nok! - Stor var forbauselsen da arbeidsformann Markus Evensen satte på fullt trykk så vannet fossa fram. Ja, sa han Markus til kona, vær så god, bare drikk....

* RØYKEN HISTORIELAG *

* **ÅRBOK 1989** *

* Skrift nr. 8 *

*  *

* Slømmestads gårdshistorie *

* Gustav Kirkerud *

Vi minner om vår Årbok 1989 som kom ut like før årsskiftet. Boka har 60 sider og prisen er 25 kroner. (Ved postforsendelse kommer porto i tillegg).

Hvis du ikke allerede sikret deg boka så ta kontakt med Bygdemagasinet.

Ole

Veikrangel ordfører-lensmann

Vårt lagsmedlem Odd Sandlund har sendt oss denne beretningen om lensmann og ordførers krangel om snøryddingen en gang for lenge, lenge siden:

Ordfører og lensmann i krangel om snørydding.

Ordfører Carlsrud må øyensynlig ha kjørt seg fast i snøskavlene på Bjørnstadjordene i desember 1876, idet han har inngitt klage til fogderiet på lensmannen for slett rydding av veien. For desember måned 1876 har lensmannen protokollert følgende:

'Desember 5. 6. 7. Stort snedrev i Røken herskat i Rode 1, 2 og 3. Desember 8: Mottaget fra Fogderiet klage fra H. Carlsrud om formentlig forsømmelse med Oparbeiding av Veiene til min Erklæring.

Denne mottages her saaledes som sendt Fogderiet 10. Desember.

Erklæring

Der skal opgives i al korthed for ikke aa kaste bort lang tid paa H. Carlsruds klagemaal.

Nat til Tirsdags udbød snedrevet, Tirsdag formiddag befarte jeg Roderne sydover, 2. 3. og 4. Rode, det er Rode 3 som her formentlig sigtes til og for hvilke Ole B. Bjørnstad er Rodemester.

I denne Rode var ankommet et par snemaagere, tilsagte av Rodemesteren og denne var fremdeles ude for at fremdrive Mandskaber. Jeg tilsagde 4 Mand paa Bjørnstadgaardene og disse 6 Mand til-lige med de senere av Rodemesteren ankomne, holdt Veien nogen-lunde farbar den dag saa jeg kom ganske godt tilbage om Aftenen. Snedrevet tiltog imidlertid om Natten og fortsatte hele Onsdag, men Rodemesteren havde belavet sig herpaa og fra tidlig om Morgenen med henimod 30 Mand, disse og Rodemesteren talte jeg med flere gange om dagen, men der erklærede det for umuligt at faa Veien opskuffet saaledes at Sneploven kunde anvendes.



Gåibdr. Hans Hansen Carlsrud.



Lensmann Henrik Nicolai Bohmer.

Og maatte innskrenke sig til at holde kun den halve Vei aaben til Færdselen og selv dette udfordrede deres største anstrenge, hvorfor den til Onsdags Middag bestilte Sneplovkjørsel maatte tilbagekaldes uagtet Hesterne allerede vare paa Veiene. (Hvorledes Sneplovkjørsel kan anvendes i en 2 Alens snefane, uden at Sneskuffen i tilstrekkelig Bredde havde planeret Veien, det er en Hemmelighed som Carlsrud burde aabenbare til Gavn for Eftertiden.)

Torsdag var jeg Bekjæftiget paa andre Kanter av Bygden og kunde ikke komme paa denne Rode, men efter hvad der foregaaende Dag var aftalt med Rodemesteren havde denne med omtrent samme antal Mandskaber, fra tidlig om Morgenen faaet oparbeidet Veien saaledes at Sneploven kunde gaa ved Middagstider hvortil hjalp, at Snedrevet havde bedaget sig.

Ved mine reiser paa heromhandlede Rode traf jeg Rodemesteren og da vi fandt Veien paa de mest fygte Steder var enda noget subbet, beordredes atter Sneplovkjørsel.

Og nu er da Veien saa pen som den kunde ønskes, hvilket jeg befaant ved min almindelige befarings paa Lørdag, kun undtaget nogen skjevheid i Veien paa Rode 4 som snart bliver udbedret.

Det er i mange ting godt at vi i en Bygd har en Mand der til trods for den almindelige Oponion, Uvillie og undertiden Foragt, indgiver sine Klager i tide og utide, men for at lære disse Folk at holde sig inden Fornuftens og Rimeligheds Grænser, bør de settes i en stilling hvori de selv bære Ansvar for vedkommede Offentlige Foranstaltninger.

Det skulde saaledes ikke være afveien om der var Anlædning at Beskikke Carlsrud til Rodemester i No. 3 som i Regelen er den værste i det Vindbare og Snefulde Røken.

Böhmer."

Naturalarbeide

I gamle dager hadde allmuen (gårdene) i ei bygd plikt på seg til å vedlikeholde veiene i bygda. Dette var såkalt naturalarbeide.

I denne forbindelse tar vi med noen utdrag fra en artikkel i bladet Heimen nr. 4, 1983. Ifølge denne artikkelen hadde Røyken i året 1880 21 km offentlig vei. Til vedlikeholdet av disse veiene medgikk ifølge lensmannens oppgaver til Amtssingeniøren 4169 dagsverk for mannskap og 2700 hestedagsverk. Ett Mands-dagsverk var verdsatt til kroner 1.80 om sommeren og 1.50 om vinteren, ett heste-dagsverk til 2.40 og 1.80. Totale vedlikeholdsarbeider - naturalarbeider - kom dermed opp i en totalsum på 13.543 kroner eller ca 650 pr km vei i Røyken dette året.

Dette var meget høye beløp etter datidens kroneverdi. Det hører også med til historien at også Amtssingeniøren trakk lensmannens oppgaver i tvil.

Vi bare tilføyer at Henrik Nicolai Böhmer var lensmann i Røyken i årene 1863-90.

Ole

Skal det være et smukt Landsted?

26. november 1873

Et Landsted ved Drammensbanen lige ved Røkens Station med gode Huse, smuk Beliggenhed og omtrent 100 Maal fortrinlig og

veldyrket Jord, sælges ved Eleren, Klokke Guldbandsen. Sammensteds Anledning til et udmærket Granitbrud.

Eller kanskje en chefsgaard?

19. oktober 1873

Eiendommen Hyggen, Matr.-No. 74, af Skyld 7 Daler 3 Ort 18 Skilling i Røken er for en billig Pris tilsalgs. Eiendommen, der tidligere har været Chefsgaard, og hvortil hører Teglværk og Skov, har en fordelagtig Beliggenhed lige ved Drammensfjorden i omtrent en Mils Afstand

fra Drammen. Af Kjøbesummen kan omtrent 3 Fjerdedele likvideres i Pantegjeld til Chefsgaardsfondet og den øvrige Del afgjøres efter en solid Kjøbers Bekvemmelighed. Man henvende sig til Undertegnede, hos hvem Kart over Eiendommen foreligger.

A. Rolfsen

KINO PA SPIKKESTAD:

27. november 1925

Ja, nu har vi da endelig faat kino paa Spikkestad, noget som saa mange har ventet paa. Det har lykkedes os at faa istand nogenlunde bra billeder, men vi har hidtil hat daarlig lys, et savn som nu vil bli avhjulpet, idet vi først-kommende lørdag skal ta i

bruk en ny buelampe som staar fuldt på hvide med belysningen i kinoene andre steder, saa de som nu vil besøke vaar kino, behøver ikke bli skuffet. Førstkomende lørdag og søndag gaar anden avdeling av den berømte «Gøsta Berlings saga».

Røykengranitt kan brukes til så mangt - - -

for 75 år siden

November 1914

Minnebautaen for Sydpolfareren Scott som skal reises på Finse, er nå ferdig fra Erik A. Gude og vil en av de nærmeste dage bli sendt med Bergensbanen. Det er en fem meter høy bautastein som er sprengt i Gudes steinbrudd i Røyken.

Ingeniør Erik A. Gude fra Oslo startet steinbrudds-virksomhet i leide brudd i Hyggen i året 1888.

Trollhegg – til medisinsk bruk –

Nordmenn har gjennom århundreder laget sine medisiner selv, og stort sett av planter de fant ute i naturen.

Vi vil nå se nærmere på det uanseelige treet trollhegg og hva det ble brukt til. Trollheggen trives best i fuktig løvkratt og finnes mange steder i Røyken, om enn ikke i store mengder. Treet må nærmest betraktes som et krattre som ikke er til særlig nytte – ut over det medisinske –.

Man flekker barken av treet i sevjetiden om våren, tørker og knuser den og bruker den til avføringsmiddel. Virkningen kommer etter 6-8 timer, og midlet er svært effektivt. Midlet bør imidlertid ikke brukes over lang tid.

Trollheggbarken er offisielt godkjent som legemiddel i Norge.

Idag er det trolig få som gjør bruk av trollheggbarken, men så sent som i krigsårene 1940-45 var det annerledes. Den gang ble innsamling av legende plantedeler delvis organisert gjennom skolene. Under tegnede spesialiserte seg nettopp på trollheggbark fordi dette treslaget fantes i store mengder hjemme hos meg. Jeg samlet og tørket mange sekker med trollheggbark og leverte til apoteket. Det var faktisk bark for mange hundre kroner.

Ole



Trollhegg har ca. 5 cm. lange blader og stenfrukter som først er røde, senere sorte.

Av gammelt ble veden brukt til fremstilling av krutt.

Røyken-gårder i historisk lys III:

Villingstad

Fra Bernt B. Svendsen på Spikkestad har vi mottatt dette brevet:

Gode redaktør

I artikkelen i nr 15 om Villingstad er det en liten feil - i parentes -. Nederst på side 16 står det om gårdssalget i 1874, "Kjøper var Christian Hansen Saasen (eller Fossesholm)". Christian Hansen (f.24.11.1824, d.1.1.1894) var ikke fra Fossesholm, men fra nabogården Saasen. Derimot giftet han seg 12. juli 1850 med datteren på Fossesholm, Anna Marie Pedersdatter (f.30.1.1829, d.26.1.1894). Det var Amund Pedersen Besseberg som i 1822 kjøpte Fossesholm. I 1834 ble så eiendommen og huset delt mellom, Lars som tok navnet Fossesholm, han ble eier av søndre del av det 50 meter lange huset, mens Peder fikk nordre halvdel. Delet ble tinglyst først i 1859. Det ble Peder med etterkommere som kom til å bruke Foss som slektsnavn, også dattergrenen på Villingstad (etter Anna Marie). Siste eier av nordre del av huset da Eiker historielag overtok var Gudlaug Foss Svendsen.

Med vennlig hilsen
Bernt B. Svendsen

-----<-----

Takk til Svendsen for utfyllende opplysninger. Vår kilde var Asker historielags årsskrift, forøvrig gjengitt i Bygdemagasinet nr. 14.

Red.



Premiekonkurransen denne gang bør være enkel for de aller fleste.

Alle ser at den avbildede gjenstand er en nøkkel, men spørsmålet er hvilke nøkkel det dreier seg om.

Svaret sender du til Bygdemagasinet v/ Ole Sønju, Krystallveien 37,

3478 Nærnes
innen 31. mai 1990.

Blant de riktige løsninger som er kommet til redaksjonen innen denne dato trekker vi ut to vinnere som får en liten oppmerksomhet i posten.

LYKKE TIL